

Een beetje marxisme en

wat gedachten over de strategie van de PPR

Van de inleiding, die ik op de ledenvergadering hield, geef ik hieronder de belangrijkste gedeelten weer, zonder er achteraf veranderingen in aangebracht te hebben. Zulks op velerlei verzoek overigens.

De ruimte die in de beleidsnota wordt ingeruimd voor het marxisme betekent een relatieve vooruitgang. Kijken we echter naar wat er in het denken in de nota terug te vinden is van het marxisme dan vinden we dat niet alleen nauwelijks, dan is deze nota zelfs een enorme stap terug vergeleken met "Nu is het meest radikale nog niet radikaal genoeg". Daarin werd het marxisme niet beleden, maar toegepast.

De essentiële gedachten uit het marxisme hebben de opstellers nog niet opgepikt. Je kunt namelijk niet, al naar het je uitkomt, de ene keer het marxisme wel, de andere keer niet tot je denken toelaten. Of je aanvaardt de basisgedachten, óf je verwerpt ze; daartussen is niets, zonder het wezen van het marxistische denken geweld aan te doen. Kort gezegd komt het voor mij op de volgende hoofdpunten neer:

- de economische verhoudingen liggen, in vergaande mate, ten baas aan alle andere maatschappelijke verhoudingen;
- wanneer je dat aanvaardt krijgt de politieke vormgeving van het westerse kapitalisme, de zgn. parlementaire democratie, een totaal andere betekenis dan in de heersende ideologie;
- ten derde ga je de geschiedenis beschouwen als een schoksgewijs verlopend proces langs de lijnen van maatschappelijke tegenstellingen en conflicten;
- waarmee, als laatste, de maatschappij een dynamische, i.p.v. een statisch geheel wordt.

Daarmee wordt heel wat van "officiële" marxisme weggelaten, dit zijn voor mij echter de noodzakelijke gronslagen.

Het gaat er niet om dat de PPR zich bekent tot het marxisme. Het gaat niet om de uiterlijkheid, maar om het denken; een denken zonder het welk de wereld moeilijk te begrijpen valt en een behoorlijke politieke analyse niet meer mogelijk is.

In de discussies binnen de partij wordt al jaren een politiek-strategische keuze geponeerd tussen enerzijds deelname aan de macht, anderzijds getuigenispartij zijn. Die tegenstelling schept een vals dilemma en heeft objektief gezien de bedoeling de werkelijke keuze die er ligt zo te verdraaien dat de partij kiest voor het regeerkonsept. Tegenover de regeerpartij staat echter niet de getuigenispartij, maar staat een veel realistische inschatting van de eigen politieke macht. Beperkt omdat we een kleine partij zijn, behoorlijk groot omdat er andere aksenten worden gelegd in de mogelijkheden van de politieke macht. Dat konsept kan aan het idee van de voorhoedepartij een reële inhoud geven.

O.a. dankzij het feit dat wij parlementair vertegenwoordigd zijn, en zolang wij maatschappelijke stromingen en in de maatschappij levende gedachten en belangen vertegenwoordigen, hebben wij de mogelijkheid mee te bepalen wat onderwerp is van de politieke discussie.

Wij zijn nu niet machteloos omdat wij niet in de regering zitten, wij zijn nu machteloos omdat wij zo graag willen regeren.

Laten we gewoon blijven opkomen voor de vele ontrechte groepen, laten we aandacht vestigen op belangrijke problemen.

Laten we de politiek weer politieke inhoud geven, zonder hijgend achter de media te lopen; zonder snikkend van ontroering aan te horen hoe Goudswaard met lovende woorden ons het graf in prijst, zonder half verontwaardigd, half gestreeld aan te horen hoe Van Agt zijn banvloek over ons uitspreekt.

Op het beruchte novemberkongres van 1977, waar de partij een aantal stellingen aannam, heerste er een sfeer dat de verkiezingsnederlaag te wijten zou zijn aan het teveel aan politiek-strategisch gekrakeel.

Vanaf dat moment hebben leidende figuren in de partij het alleen nog maar over strategische zaken gehad, en is er tegelijkertijd aan de inhoudelijke discussie weinig gedaan; stonden we bijvoorbeeld buiten alle essentiële discussies in de PvdA.

Klagend verontwaardigd doen de PPR-leiders over het D'66-sukses en over de totstandkoming van het CDA.

Toen echter de PPR de historische kans had zulke ontwikkelingen tegen te houden namelijk in mei 1975 toen het PPR-kongres moest beslissen over voortzetting van de steun aan het kabinet Den Uyl, toen werd op basis van allerlei spekulaties over hervormingsvoorstellen e.d. die kans gemist.

Bij een arder besluit was namelijk de kans bijzonder groot geweest dat het herstel van D'66 te laat was gekomen, de CDA-vorming nog niet vroeg genoeg was geweest.

En van die hervormingsvoorstellen kennen we de verdere geschiedenis ondertussen ook.

Zien we nu terug op die discussie toen, dan zal toegegeven moeten worden dat de minderheid in bestuur en partij meer gelijk heeft gekregen dan de meerderheid.

Ik wil dat gelijk nu niet meer krijgen-want daar verandert de geschiedenis niet mee-maar misschien dat er in de PPR voortaan wat beter geluisterd kan worden.

We zeiden toen al "dat het voor de PPR erg moeilijk is haar eigen identiteit en gezicht te behouden naast de PvdA, vooral ook omdat al het goede van het kabinet door Den Uyl opgestreken wordt".

Wij wezen toen op het gevaar "dat zowel in de PvdA, als in de VVD en konfessionele kring er belangrijke groepen zijn die steeds weer deze politieke driedeling als de meest ideale voorstellen."

Wij twijfelden toen eraan of het kabinet Den Uyl het bereiken van een progressieve meerderheid naderbij zou brengen.

Wij verwachtten toen, tenslotte, "dat uit teleurstelling over het zgn. 'progressieve' kabinetsbeleid steeds meer kiezers zouden vervallen tot vormen van politieke apathie".

Dan zijn er natuurlijk slimme geesten die zullen wijzen op de uitslag van de kamer-verkiezingen als bewijs van het tegendeel. Daarbij kun je je allereerst afvragen of de gang naar het stemlokaal op zich al een bewijs tegen politieke apathie is.

Maar dat die apathie ondertussen heeft toegeslagen zullen weinigen kunnen ontkennen.

Ik zie die verkiezingsuitslag zelf toch ook al als een bewijs voor onze stelling.

Juist omdat de kiezers zo duidelijk voor personen kozen gaf aan hoe het vertrouwen in het systeem als zodanig aan het verminderen was.

De les van de verkiezingen zou moeten zijn dat er in de verkiezingsstrijd de naakte macht zelf, het politieke spel als spel, de strategie zonder inhoud centraal zijn komen te staan. En dat de PPR daaraan een behoorlijke bijdrage heeft geleverd, terwijl zij in zo'n sfeer niet kan gedijen.

De weg terug voor de PPR ligt dan ook niet in het steeds verder aanpassen aan dat klimaat; ligt niet in een betere presentatie; ligt niet in Bas-of Terlouw-effekten; ligt zelfs niet in een vriendelijk gezicht. Maar ligt alleen en uitsluitend in ons politiek denken en handelen.

Veel belangrijker dan de eerstvolgende verkiezingen en kabinetsformatie als richtpunt voor haar strategie te nemen moet de PPR zich richten op haar rol over een langer tijdsbestek. Pas dan kan onze rol als voorhoede partij verduidelijkt worden.

Voor het bepalen van de PPR-strategie zouden wij tot een andere waardering van de parlementaire democratie moeten komen. Ik wees al op de samenhang van dit politieke systeem met het westerse-hoog-ontwikkelde-kapitalisme.

Dat is op zichzelf al voldoende reden er niet te veel op te vertrouwen.

Om de pretentie van de parlementaire democratie waar te maken zou er heel wat in en aan het kapitalisme moeten veranderen.

We zullen altijd moeten beseffen dat alle democratische verworvenheden steeds het resultaat waren van strijd van onderliggende groepen en afgedwongen concessies van de heersende lagen. Daarom moeten progressieve partijen méér democratische middelen gebruiken dan alleen de parlementaire.

De parlementaire democratie is nooit het staatsmodel geweest waarom de onderdrukten vroegen; wel was het de staatsvorm waarbinnen zij /wij gedwongen zijn te opereren en waarbinnen het mogelijk was belangrijke successen te behalen.

Successen die wel elke keer weer opnieuw verdedigd zullen moeten worden.

Ik probeer de democratische gedachten dus niet te relativiseren, maar wil wel aanvechten dat de huidige staatsvorm al veel met democratie te maken zou hebben.

Onze parlementaire democratie is een status-quo, niet minder, maar zeker ook niet meer.

Jaap de Jong.

